

Posudek diplomové práce Lenky Khýrové

Podpora souvislého mluveného projevu žáků ZŠ

Diplomová práce Lenky Khýrové se věnuje možnostem rozvoje mluveného projevu žáků 5. a 6. tříd základní školy, a to s důrazem na projevy výkladového slohového postupu. Jádrem práce je soubor aktivit podporujících různé aspekty mluveného projevu žáků a také vyzkoušení vybraných aktivit při výuce. Autorka předkládá k obhajobě kvalitní a zajímavý text.

Vymezení věkové skupiny i volbu komunikátů výkladového slohového postupu pokládám za velmi vhodné, neboť o projevech dětí daného věku i o výkladovém slohovém postupu u nich víme v češtině velmi málo. Stejně tak je přínosné zaměření práce na praktickou využitelnost výsledků.

Úvodní části práce se zaměřují na shrnutí poznatků o psychickém, sociálním i jazykovém a komunikačním vývoji žáků daného věku, přičemž autorka velmi příhodně klade důraz na problematiku období počátku dospívání, zaměřuje se na otázku vlivu vyučujícího na žáky a jejich mluvený projev a také na analýzu Rámcového vzdělávacího programu a vybraných učebnic. Autorce se podařilo shromáždit řadu zajímavých poznatků z různých zdrojů, přestože v českém prostředí mnoho výzkumů zaměřených na danou věkovou skupinu není, popř. jsou staršího data. (Je třeba zmínit, že autorka dokázala překonat i další úskalí, např. kvůli neochotě respondentů musela změnit původní záměr provést dotazníkové šetření mezi vyučujícími.) Na úvodních částech též oceňuji, že výklad vhodně a bez nadbytečných odboček směřuje ke zkoumané cílové skupině žáků a k tématu práce. Oddíl věnovaný průzkumu učebnic má spíše orientační charakter, ale pro účely práce je dostačující; kladně hodnotím, že autorka zachází s výsledky své analýzy s kritickým odstupem.

Stěžejní část práce obsahuje jednak přehled cca 50 aktivit využitelných ve třídě pro rozvoj různých aspektů mluvených projevů žáků, jednak zprávu o testování vybraných aktivit v pěti většinou půlených vyučovacích hodinách v 5. třídě ZŠ. Kladem navrženého souboru je mj. zaměření aktivit na různé aspekty související s mluveným projevem a důraz na různé roviny mluveného projevu (aktivity sledují jak rozvoj schopnosti pozorovat a analyzovat mluvené projevy jiných, tak produkovat a reflektovat projevy vlastní a zaměřují se např. jak na dýchání, rozvoj pohotovosti vyjadřování, výběr slovní zásoby, tak na konkrétní rysy výkladového slohového postupu aj.). Soubor aktivit je vhodně rozčleněn, aktivity jsou rozmanité a odpovídají věku dětí i zamýšleným cílům. U návrhů přebíraných z jiných

publikací jsou uvedeny zdroje. Autorčiným přínosem je pak vedle vytvoření či adaptace řady aktivit také doplnění podnětů pro „zpětnou vazbu“; je třeba s autorkou souhlasit, že provázání aktivity s další výukou a poskytování zpětné vazby žákům je nezbytnou součástí kvalitní výuky.

Popis testování aktivit je zajímavý, přehledný a jaksí mimochodem přináší i řadu podnětů o komunikaci a chování žáků daného věku. (Zujme např. zmínka o vztahu mluvenosti a psanosti u dětí daného věku, popř. sledování způsobů, jak děti svůj projev začínají, jak formulují definice atp.) Hodnocení podobných činností, při nichž je autor sám aktérem/vyučujícím, je vždy poněkud obtížné, autorka však vhodně zvolila kombinaci několika postupů (záznam vlastní reflexe v průběhu hodin – za dobrý nápad pokládám předem přípravné tabulky – a bezprostředně po ní; závěrečný dotazník určený žákům) a zároveň si je vědoma omezení svého výzkumu. Oceňuji snahu o kritický přístup k průběhu aktivit a komentáře k tomu, co by případně bylo dobré upravit. Z popisu hodin je zároveň patrná autorčina zkušenost s výukou a její cit pro řízení třídy a pochopení pro žáky; autorka vždy zohledňuje (a to v celé práci) specifika dětí daného věku, jejich individuální potřeby, ale např. i případnou narušenou komunikační schopnost. K hodnocení aktivit mám otázku: Nakolik se do přístupu žáků k daným aktivitám a také do závěrečných dotazníků mohlo promítnout to, že žáci za aktivity nebyli klasifikováni? (Při obhajobě by pak autorka mohla zmínit, jak by podle jejího názoru bylo vhodné podobné aktivity hodnotit.)

Práce je logicky členěna, obsahuje jen málo formulačních, grafických či pravopisných nedostatků (kromě poznámek pod čarou, kde někdy chybí interpunkce). Výklad v kap. 2 a částečně i v kap. 3 možná mohl být s ohledem na čtenáře ještě přehledněji uspořádán či možná dále rozčleněn např. na podkapitoly. Autorka pečlivě odkazuje na zdroje, i když v některých částech při umístění odkazu za přejímanou část není zcela přesně vymezen začátek přebíraných partií. V několika málo případech mohl být využit spíše primární zdroj (např. Piaget) a některé termíny mohly být přesněji vymezeny (např. fráze na s. 64 a 71, spisovný standard na s. 15), případně některé obraty čerpané z použité literatury mohly být nahrazeny terminologičtějším označením (např. kouskování slov na s. 17; místo počátková slova na s. 17 by možná bylo vhodnější částice signalizující začátek textu?).

Diplomová práce Lenky Khýrové splňuje požadavky kladené na práce diplomové, ráda ji doporučuji k obhajobě. Navrhuji hodnocení výborně.

doc. PhDr. Lucie Saicová Římalová, Ph.D.
vedoucí diplomové práce